

Asia Musiikin verkko-opetukseen liittyvät tekijänoikeuskysymykset

Hakija Lakimies N.N. yliopistosta X

Annettu 20.08.2002

LAUSUNTOPYYNTÖ

Lakimies N.N. yliopistosta X (jäljempänä hakija) on pyytänyt 21.01.2002 päivällä kirjeellään tekijänoikeusneuvoston lausuntoa musiikin verkko-opetukseen liittyvistä tekijänoikeuskysymyksistä.

Lausuntopyynnössä todetaan, että virtuaaliyliopisto on Suomen yliopistojen yhteinen, julkisesti rahoitettu hanke. Musiikki - sisältäen kaikki yliopistossa opettavat oppiaineet kuten musiikkitieteen, - terapian ja -kasvatuksen - on myös mukana virtuaaliyliopiston koulutuspaletissa.

Musiikin käyttö verkko-opetuksessa tuo mukaan vielä ratkaisemattomia tekijänoikeudellisia kysymyksiä. Opiskelu verkossa on yliopistojen varsinaisille opiskelijoille ilmaista ja tapahtuu käytännössä salasanoin suojatun liittymän takana. Teknisesti on mahdollista rajoittaa musiikin käyttö verkko-opetuksessa yliopiston intranettiin, yliopiston sisäiselle palvelimelle. Opiskelijoille tehdään tiettäväksi, että verkko-opiskelun aikana käytettävä materiaali on tarkoitettu ainoastaan opiskelutarkoituksiin ja että he sitoutuvat noudattamaan tätä rajoitusta. Musiikinäytteet voidaan tallettaa verkkoon streaming-tekniikkaa hyväksi käyttäen, jolla estetään tiedostojen kopiointi. Näytteitä olisi mahdollista kuunnella vain yliopiston laitoksen sisällä.

Hakija pyytää tekijänoikeusneuvostolta ohjeistusta musiikin käyttöön verkko-opetuksessa, erityisesti mahdollisuuksiin siteerata musiikkia verkko-opetuksen yhteydessä.

Tekijänoikeusneuvostolle esitetyt kysymykset

Hakija on esittänyt tekijänoikeusneuvostolle seuraavat kysymykset.

1) Saako yliopiston tietoverkoissa tapahtuvassa musiikin opetuksessa käyttää musiikkiesimerkkejä sitaattien tapaan (yhdistettynä tieteelliseen väittämään) korvauksetta ja ilman tekijöiden lupaa? Voidaanko musiikkisitaattia käyttää esimerkiksi havainnoillistamaan tietyn musiikkikulttuurin piirrettä (instrumentteja, rytmikaavoja jne.) vai onko sitaatilla aina havainnollistettava siteeratun musiikin tekijöitä ja esittäjiä? Milloin täyttyy ns. vetoamisfunktio musiikin osalta? Onko sitaattien pituudella tai määrällä yleisesti määriteltäviä rajoituksia (aina edes 20 sekunnin rajoitus ei riitä esittelemään asian ydintä)? Olisiko yhden musiikin historiaa käsittävän kurssin sisällä mahdollista esitellä vaikkapa 200 lyhyttä sitaattia? Voidaanko sitaatteja esittää verkossa myös ääninäytteinä (wav- tai mp3-muodossa tai vastaavissa, vaiko ainoastaan streaming audio -järjestelmiä käyttäen, jolloin väärinkäytökset ovat mahdottomia), mikäli sitaatti rajoittuu tiettyyn pituuteen?

2) Musiikissa paljolti käytettyyn MIDI-formaattiin voidaan musiikista tallettaa sävelkorkeus, sävelkesto, koskettimen lyöntivoimakkuus ja summittainen kuvaus siitä, mistä instrumentista on kyse. Täten MIDI-tiedosto on yhdenlainen transkriptio, nuotinnus soivasta musiikista. Ero nuottipaperiin on siinä, että MIDI-tietoa voi toistaa tietokoneen kautta, sen kanssa voi soittaa ja siihen voi helposti lisätä uutta musiikillista materiaalia. Varsinaisiin teokseen nähden MIDI:n puute on siinä, että instrumentit ja äänet tuotetaan tietokoneella, yksinkertaisen äänisynteesin avulla. Musiikinopetuksessa MIDI-tiedostoja voidaan käyttää esimerkiksi sävellyksen, sovituksen ja bändisoiton opetuksessa. Verkko-opetuksessa näitä MIDI-tiedostoja on mahdollista lähettää rajatulle opiskelijajoukolle, jotka kirjoittavat niistä sovituksia tai improvisoivat taustojen kanssa.

Mikä on tekijänoikeusneuvoston kanta MIDI-tiedostoihin? Rinnastetaanko MIDI:t äänitiedostoihin vai nuottimateriaaliin? Milloin niiden käyttö opetuksessa on ilmaista ja luvanhaun ulkopuolella?

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeudesta

Tekijänoikeuslain (404/61) 1 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen. Säännöksessä mainitaan esimerkkinä suojatuista teoksista muun muassa sävellysteos.

Tekijänoikeussuojan edellytyksenä on, että kirjallinen tai taiteellinen tuote ylittää teoskynnyksen eli ylittää niin sanottuun teostasoon. Tällä tarkoitetaan sitä, että tuotteen on tekijänoikeussuojaa saadakseen oltava itsenäinen ja omaperäinen tekijänsä henkisen luomistyön tulos. Erään teosharkinnassa apuna käytetyn määritelmän mukaan teoskynnys ylittyy, jos voidaan olettaa, ettei kukaan muu työhön ryhtyessään olisi tehnyt samanlaista teosta. Suojan edellytyksenä ei ole muita erityisiä vaatimuksia. Esimerkiksi tuotteen kirjallisella tai taiteellisella tasolla tai sen aikaansaamiseksi vaaditulla työ- tai tietomäärällä ei ole merkitystä tekijänoikeussuojan kannalta. Ratkaisu teoskynnyksen ylittymisestä tehdään tapauskohtaisella harkinnalla. Myös teoksen osan on itsenäistä tekijänoikeussuojaa saadakseen yllettävä teostasoon.

Sävellysteos voi ilmetä erilaisissa muodoissa, kuten kuultavina ääninä, paperille painettuna nuottikirjoituksena, (perinteisenä) äänitallenteena, MIDI-tiedostona tai mp3-muotoisena tiedostona. Tekijänoikeuslain esitöissä (komiteanmietintö 1953:5, s. 45) on sävellysteoksista todettu, että sävellysteoksilla tarkoitetaan sävellyksiä sanojen kanssa tai ilman niitä. Nuottikirjoitusta, sisältyypä siihen sanat tai ei, ei pidetä kirjallisena teoksena, vaan sävellysteoksena.

Tekijänoikeudella suojataan teoksen ilmaisumuotoa. Sen sijaan teoksen aihetta, aiheen käsittelyä ohjaavaa metodologiaa, teemaa, ideaa, periaatetta tai teokseen sisältyviä yksittäisiä tietoja ei suojata sellaisenaan. Tekijänoikeus suojaa esimerkiksi sellaista sävellysteoksen ilmaisumuotoa, jossa tekijän persoonallinen luomistyö ilmenee, muttei pelkästään sävelteoksen aiheita tai motiiveja. Sävelteoksen aiheita ja motiiveja saa uudenaikaisessa ilmaisumuodossa vapaasti käyttää.

Tekijänoikeuden sisällöstä on säädetty tekijänoikeuslain 2 §:ssä ja 3 §:ssä. Tekijän taloudellisista oikeuksista säädetään tekijänoikeuslain 2 §:ssä. Sen mukaan tekijänoikeus tuottaa, tekijänoikeuslain 2 luvussa säädetyin rajoituksin, yksinomaisten oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin muuttamattomana tai muutettuna, käännökseenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen. Tekijänoikeuslain 2 §:n 2 momentin mukaan kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteelle, jonka avulla se voidaan toisintaa.

Tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin mukaan teos saatetaan yleisön saataviin, kun se esitetään julkisesti tai kun sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen tai näy-

tetään julkisesti. Tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin viimeisen lauseen mukaan julkisena esittämisenä pidetään myös ansiotoiminnassa suurehkolle suljetulle piirille tapahtuvaa esittämistä. Sävellysteokset saatetaan useimmiten yleisön saataviin esittämällä niitä julkisesti tai levittämällä niiden kappaleita yleisön keskuuteen.

Teoksen saattaminen yleisön saataviin kuuluu lähtökohtaisesti tekijän yksinoikeuden piiriin vain silloin, kun on kyse julkisesta tai yleisölle suuntautuvasta toiminnasta. Digitaalitekniikan ja tietoverkkojen kehittymisen myötä teosten saattamisesta yleisön saataviin tietoverkkoja apuna käyttäen on kehittynyt merkittävä suojattujen teosten ja muun suojatun aineiston käyttömuoto.

Tekijän moraalisisista oikeuksista säädetään tekijänoikeuslain 3 §:ssä. Sen mukaan tekijän nimi on ilmoitettava hyvän tavan mukaisesti, kun teoksesta valmistetaan kappaleita tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin. Lisäksi säännöksessä kielletään teoksen muuttaminen tekijän kirjallista tai taiteellista arvoa loukkaavalla tavalla tai teoksen saattaminen yleisön saataviin sanotuin tavoin loukkaavassa muodossa tai yhteydessä.

Tekijänoikeuslain 4 §:n 1 momentin mukaan sillä, joka on kääntänyt teoksen tai muunnellut sitä tai saattanut sen muuhun kirjallisuus- tai taidelajiin, on tekijänoikeus teokseen tässä muodossa, mutta hänellä ei ole oikeutta määrätä siitä tavalla, joka loukkaa tekijänoikeutta alkuperäisteokseen. Tekijänoikeuslain 4 §:n 2 momentin mukaan jos joku teosta vapaasti muuttaen on saanut aikaan uuden ja itsenäisen teoksen, ei hänen tekijänoikeutensa riipu tekijänoikeudesta alkuperäisteokseen.

Tekijänoikeus syntyy aina teoksen luoneelle luonnolliselle henkilölle. Tekijä voi kuitenkin luovuttaa oikeutensa kokonaan tai osittain, myös oikeushenkilölle. Tekijänoikeuden luovutusta koskevat yleiset säännökset ovat tekijänoikeuslain 27—29 §:ssä. Taloudelliset oikeutensa tekijä voi luovuttaa kokonaan tai osittain. Moraalisista oikeuksistaan tekijä voi 3 §:n 3 momentin mukaan luopua vain, jos kysymyksessä on laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettu teoksen käyttäminen.

Tekijänoikeuslain 43 §:n mukaan tekijänoikeus on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän kuolinvuodesta.

Tekijänoikeuslain 53 §:ssä säädetään ns. klassikkosuojasta. Säännöksen mukaan jos kirjallisen tai taiteellisen teoksen suhteen tekijän kuoltua menetellään julkisesti sivivestyksellisiä etuja loukkaavalla tavalla, on asetuksella määrättävällä viranomaisella valta, vaikka tekijänoikeus on lakannut tai sitä ei ole ollut, kieltää sellainen menettely. Tekijänoikeusasetuksen 13 §:n mukaan tekijänoikeuslain 53 §:ssä tarkoitetun kiellon antaa opetusministeriö.

Tekijänoikeuslain 53 §:n mukainen kieltö tulee kyseeseen siinä vaiheessa, kun loukkaukseen on ryhdytty. Tekijänoikeuslain 53 §:n mukainen suoja koituu sekä sellaisten teosten hyväksi, joiden suoja-aika on jo lakannut tai jotka ovat niin

vanhoja, etteivät ne ole koskaan olleet tekijänoikeussuojan piirissä. Niinikään klasikkosuoja koituu esimerkiksi folkloren hyväksi. Se, mitä sivistyksellisten etujen loukkaamisella tarkoitetaan, ratkaistaan kussakin yksittäistapauksessa esiintyvien seikkojen nojalla yleisen käsityskannan mukaan. Opetusministeriö on käyttänyt tekijänoikeuslain 53 §:n mukaista kielto-oikeuttaan vain harvoin. (Haarmann, Pirkko-Liisa: Tekijänoikeus & lähioikeudet, s. 113 - 115)

MIDI-tekniikasta

MIDI eli Musical Instrument Digital Interface on musiikkilaittevalmistajien välillä solmittu tiedonsiirtostandardia koskeva sopimus, joka tekee mahdolliseksi MIDI-väylällä varustettujen soittimien ja laitteiden, kuten tietokoneen, syntetisaattorin ja samplerin, välisen tiedonsiirron ja kommunikoinnin. (Tuominen, Antti Juhani - Hirvi, Jussi: MIDI alusta alkaen, s. 13)

MIDI-tekniikalla on ollut syvälinen vaikutus sekä sävellysteosten luomiseen että muunteluun. MIDI-tekniikka mahdollistaa muun muassa valmiiden teosten, konserttitaltiointien ja reaaliaikaisten esitystapahtumien muokkaamisen teoksen käyttäjän toimesta. Tekniikan kehitys on johtanut siihen, että rajanveto musiikin tekoprosessin eri vaiheiden eli sävellyksen, sovituksen, äänitetuotannon ja esityksen välillä hankaloituu, sillä yksi henkilö voi suorittaa kaikki työvaiheet samanaikaisesti tietokoneen ääressä. (Vänttinen, Ahti: Digitaalitekniikka ja musiikin esittäjä, s. 11, Streng, Brita Kristina: Upphovsrättsligt skydd av digitala musikaliska verk vid marknadsföring i Internet, s. 339 - 340)

Tekijänoikeuden lähioikeuksista

Tekijänoikeuslain 5 luvussa säädetään eräistä tekijänoikeutta lähellä olevista oikeuksista eli niin sanotuista lähioikeuksista. Lähioikeuksiin kuuluvat muun muassa esittävän taiteilijan (45 §), äänitetuottajan (46 §) ja radio- ja televisioyrittäjien (48 §) oikeudet.

Kirjallisen tai taiteellisen teoksen esitystä ei tekijänoikeuslain 45 §:n 1 momentin mukaan saa esittävän taiteilijan suostumuksetta tallentaa laitteelle, jonka avulla esitys voidaan toisintaa, eikä saattaa yleisön saataviin radion tai television välityksellä taikka suoraan siirtämällä. Tallennettua esitystä ei 2 momentin mukaan saa taiteilijan suostumuksetta kopioida eikä levittää yleisön keskuuteen ennen kuin 50 vuotta on kulunut esitysvuodesta tai vaihtoehtoisesti ensimmäisestä julkaisemisesta tai julkistamisesta. Tekijänoikeuslain 45 § sisältää viittauksen tekijänoikeuslain 11 §:ään, joten esitystä koskevat tiedot on hyvän tavan mukaisesti mainittava, kun suojattu esitys toisinnetaan julkisesti tekijänoikeuslain 2 luvun nojalla.

Äänilevyä tai muuta laitetta, jolle on tallennettu ääntä, ei tekijänoikeuslain 46 §:n 1 momentin mukaan saa tuottajan suostumuksetta kopioida tai levittää ylei-

sön keskuuteen ennen kuin 50 vuotta on kulunut tallentamisvuodesta tai vaihtoehtoisesti tallenteen ensimmäisestä julkaisemisesta tai julkistamisesta.

Radio- tai televisiolähetystä ei tekijänoikeuslain 48 §:n 1 momentin mukaan saa lähettäjäyrityksen suostumuksetta lähettää edelleen tai tallentaa laitteelle, jonka avulla se voidaan toisintaa, eikä televisiolähetystä myöskään toisintaa tiloissa, joihin yleisöllä on pääsy maksua vastaan. Tallennettua lähetystä ei 2 momentin mukaan saa lähettäjäyrityksen suostumuksetta kopioida, lähettää uudelleen eikä levittää yleisön keskuuteen ennen kuin 50 vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona ensimmäinen lähettäminen tapahtui.

Esittävän taiteilijan esityksistä ainoastaan teostasoon yltävien teosten tai teosten osien esitykset ovat suojattuja. Sen sijaan äänitetuottajan suojan edellytyksenä ei ole, että tallenteelle olisi tallennettu teostasoon yltävä teos. Esittävällä taiteilijalla, äänitetuottajalla ja radio- tai televisioyrityksellä ei myöskään ole muunteluoikeutta, vaan ainoastaan oikeus määrätä suorituksen tallentamisesta, tämän tallenteen kopioimisesta ja tallenteen yleisön saataviin saattamisesta siten kuin kyseisissä lainkohdissa on säädetty.

Sitaatiooikeudesta

Tekijän yksinoikeuteen on tekijänoikeuslaissa säädetty rajoituksia esimerkiksi sitaatti- eli lainausoikeuden muodossa. Yleinen sitaatiooikeutta koskeva säännös on tekijänoikeuslain 22 §:ssä, jonka mukaan julkistetusta teoksesta on lupa hyvän tavan mukaisesti ottaa lainauksia tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Tekijänoikeuslain 8 §:n 1 momentin mukaan teos katsotaan julkistetuksi, kun se luvallisesti on saatettu yleisön saataviin.

Kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta tehdyn Bernin yleissopimuksen 10 artiklan 1 kappaleen mukaan "lainaukset yleisön saataviin laillisesti saatetusta teoksesta, mukaan lukien lehdistökatsausten muodossa olevat lainaukset sano- ja aikakauslehtikirjoituksista, ovat sallittuja edellyttäen, että lainaaminen on hyvän tavan mukaista ja että se tehdään vain lainauksen tarkoituksen oikeuttamassa laajuudessa". Sopimuksen 10 artiklan 3 kappaleen mukaan teosta käytettäessä on mainittava sekä lähde että tekijän nimi, jos se ilmenee lähteestä.

Bernin sopimuksen selitysteoksessa (Guide to the Berne Convention, 1978, s. 58—59) todetaan, että sopimuksessa tarkoitettulla tavalla laillisesti yleisön saataviin saatetusta teoksesta otettua lainausta voidaan käyttää jonkin asian havainnollistamisessa tai puolustamisessa taikka siteerattavan teoksen kuvailussa tai arvostelemisessa. Laillisena yleisön saataviin saattamisena pidetään paitsi tekijän suostumuksella myös esimerkiksi pakkolisenssin nojalla tapahtuvaa yleisön saataviin saattamista. Selitysteoksessa todetaan lisäksi, että hyvän tavan mukaisuuden arviointi on viime kädessä tuomioistuimen asia, jonka on arvioitava muun muassa sitaatin laajuutta suhteessa toisaalta lainattavaan teokseen ja toisaalta lainaajan teokseen. Hyvän tavan mukaisuudesta esitetään esimerkkinä his-

toria- tai kirjallisuusaiheinen teos, jossa asioita havainnollistetaan muutamilla lainauksilla. Hyvän tavan vastaista sen sijaan on sellainen käyttö, jossa lainauksia käytetään väärässä asiayhteydessä.

Tekijänoikeuslain 22 §:ssä mainitun "hyvän tavan mukaisuuden" on selitetty tarkoittavan sitä, että lainaamisen tulee toteuttaa niin sanottu vetoamisfunktio. Oikeuskirjallisuudessa Kivimäki (Uudet tekijänoikeus- ja valokuvauslait, s. 84) on todennut seuraavaa: "Tämä funktio sisältää oikeuden toisen henkilön teoksen toisintamiseen, arvostelemiseen tai edelleen kehittämiseen tarkoituksessa, joka on omiansa helpottamaan uuden teoksen valmistamista. Toisin sanoen siteerauksen tulee, ollakseen oikeutettu, olla apuna henkisessä luomistyössä."

Edelleen Kivimäen mukaan "tekijänoikeuslain esitöiden mukaan ei lakia tulkittaessa olisi yhtä ankarasti kuin aikaisemmassa laissa pidettävä kiinni vetoamisfunktion välttämättömyydestä. Niinpä olisi esseissä ja juhlapuheissa sallittu siteerata kirjallisia ja sävellysteoksia esteettisessä tarkoituksessa, teoksen motoksi lainata muita teoksia yksityisiltä kohdilta tai vähäisiltä osilta jne. Yksityistä runoa ei kuitenkaan olisi lupa toisintaa irrallisena ja sitäkin vähemmän olisi siis lupa eri kirjailijoiden teoksista lainata osia kokoomateoksiin." (Uudet tekijänoikeus- ja valokuvauslait, s. 86)

Vuoden 1953 komiteanmietinnössä (s. 56) on todettu, että sallitun lainauksen laajuutta määriteltäessä olisi otettava huomioon sekä lainauksen tarkoitus että lainatun osan ja koko teoksen laajuuden välinen suhde. Oikeuskirjallisuudessa Haarmann (Tekijänoikeus & lähioikeudet, 1999, s. 135) on katsonut, että tieteellisessä kirjallisuudessa voidaan sallia pitkiäkin sitaatteja. Vaikka sitaatin pituus on lyhyttä yleisempi ongelma, sitaatti voi periaatteessa olla myös liian lyhyt, jos lainattavasta teoksesta voi sitaatin välityksellä saada väärän käsityksen.

Sitaattien sallittu laajuus ja käyttötapa vaihtelevat suuresti eri teoslajeissa ja riippuen sitaatin käyttöyhteydestä. Pelkistä sitaateista koostuva työ ei täytä laillisen siteerauksen edellytyksenä olevaa vetoamisfunktiota. Sitaattioikeus on tarkoitettu ensisijaisesti henkisen luomistyön avuksi, ei keinoksi hyödyntää teoksia tai muita suojan kohteita uuden teoskokonaisuuden osatekijöinä ja esimerkiksi multimediatauotannon komponentteina. Sitaattia ei ole tarkoitettu teoksen olennaisen sisällön luomisen välineeksi.

Sitaattien käyttöä mainoksissa ei ole yleensä pidetty hyväksyttävänä. Hyväksyttävänä lainauksena on sen sijaan pidetty esimerkiksi teosarvostelusta otettua sitaattia kyseisen kirjan myynti-ilmoituksessa. On myös katsottu, ettei lainausoikeuden turvin ole luvallista ottaa jostakin teoksesta lainauksia yksipuolisesti, jotta oma esitys tulisi esimerkiksi huvittavammaksi tai mielenkiintoisemmaksi.

Sitaattioikeuden käyttämisestä ei ole rajoitettu tiettyyn teoslajiin tai tiettyyn tekniikkaan, vaan periaatteessa kaikkia teoslajeja voidaan siteerata siteeraukseen soveltuvilla tekniikoilla. Arvioitaessa sitaattioikeuden sallittavuutta ja rajoja on ensiksi tarkasteltava sitä, onko siteerauksen kohde suojattu teos. Jos kohde ei yl-

lä teostasoon, sen käyttämisellä ei ole tekijänoikeudellisia rajoituksia. Jos kyseessä on teos, kysymys siteeraamisoikeudesta tulee harkittavaksi edellä selostetun mukaisesti.

Sitaatiooikeutta koskevaa tekijänoikeuslain 22 §:n säännöstä sovelletaan paitsi teosten siteeraamiseen myös lähioikeuksia koskevissa säännöksissä olevien viitauksien perusteella lähioikeuksilla suojattuihin suojan kohteisiin. Sitaatiooikeus koskee siten myös esittävän taiteilijan esityksen (45 §:n 4 momentti), äänitteen (46 §:n 2 momentti) sekä radio- ja televisiolähetyksen (48 §:n 3 momentti) siteeraamista. Kuten todettu, esittävän taiteilijan esityksistä ainoastaan teosten tai teosten osien esitykset ovat suojattuja. Jos esityksen kohteena ei ole teos tai sen osa, esitystä voidaan tekijänoikeuslain 45 §:n ja 22 §:n olematta esteenä vapaasti käyttää.

Tekijänoikeuslain 11 §:n 2 momentin mukaan milloin teos toisinnetaan julkisesti tekijänoikeuslain 2 luvun rajoitussäännöksen nojalla, on lähde mainittava siinä laajuudessa ja sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii. Saman pykälän 2. lauseen mukaan teosta ei myöskään saa tekijän suostumuksetta muuttaa enemmän kuin sallittu käyttäminen edellyttää. Tekijän nimen ja lähdeteoksen mainitseminen riippuu sekä alalla noudatettavasta hyvästä tavasta että lainauksen kohteena olevasta teoslaajasta.

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt sitaatiooikeuden käyttämisistä muun muassa lausunnoissaan 1986:1, 1989:15, 1992:16, 1996:13, 1997:2 ja 1997:9.

Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa 1986:1 katsottiin, että lainauksen luvallisuutta on viime kädessä arvioitava lainauksen tarkoituksen mukaan. Koska kyseessä olleessa tapauksessa tarkoitus oli runon avulla esitellä suomen kieltä ja sen soveltumista ja käyttämistä runossa, koko runon lainaaminen kyseisessä tarkoituksessa ylitti sallitun lainausoikeuden rajat ja edellytti sen vuoksi tekijän tai hänen oikeudenhaltijoidensa suostumusta.

Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa 1989:15 oli kyse kahdesta videoelokuvasta, jotka sisälsivät samoja otoksia. Tekijänoikeusneuvoston mukaan sallituiksi elokuvasiiteiksi on yleensä katsottu lyhyet, muutaman sekunnin mittaiset välähdykset toisesta elokuvasta. Lausuntopyyntöön tapauksessa filmimateriaalin lainaamista toisesta elokuvasta toiseen ei voitu katsoa kuvamateriaalin sitaatinomaiseksi käyttämiseksi ja siten sitaatiooikeutta koskevan säännöksen nojalla sallituksi. Tekijänoikeusneuvosto totesi myös, että hyvä tapa edellyttää lähdeteoksen ja tekijän tai tekijöiden nimen mainitsemista sitaatin yhteydessä.

Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa 1992:16 oli kyse tapauksesta, jossa henkilö A oli kopioinut kirjoittamaansa kahdeksan ja puoli sivua pitkään artikkeliin kaksi sivua henkilö B:n kirjoittamasta kirjasta lupaa pyytämättä ja lähdetä mainitsematta. Tekijänoikeusneuvosto katsoi, että kyseistä lainausta ei voitu perustaa sitaatiooikeuden käyttämiseen. Tekijänoikeusneuvosto totesi, että sekä henkilö A

että kustantaja, jonka julkaisemassa kirjassa A:n artikkeli ilmestyi, olivat toimineet tekijänoikeuslain 2 §:n ja 3 §:n vastaisesti.

Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa 1997:2 oli kyse valokuvien käyttämisestä televisio-ohjelman kuvituksena. Lausunnossaan tekijänoikeusneuvosto katsoi, ettei valokuvia ollut käytetty televisio-ohjelmassa tekijänoikeuslain 22 §:n sitaattisäännöksen mukaisesti, kun huomioon otettiin televisio-ohjelman pituus ja valokuvien käyttämisen laajuus. Valokuvien toisintamiseen olisi siten tarvittu valokuvaajan lupa. Myöskään valokuvaajan nimeä ei ollut ohjelmassa ilmoitettu sillä tavoin kuin hyvä tapa olisi vaatinut.

Sävellysteoksen siteeraamisesta

Sävellysteoksen siteeraamisesta puhuttaessa on erotettava toisaalta sävellysteoksen osan lainaaminen toisen sävellysteoksen osaksi ja toisaalta lainaaminen jonkin asian havainnollistamiseksi kirjalliseen teokseen, kuten arvostelevaan tai tieteelliseen kirjoitukseen.

Jos äänitteelle tallennettua sävellysteosta siteerataan, siteerataan samalla kertaa tallennetta, johon kohdistuu sävellysteoksen tekijän oikeuden ohella esittävän taiteilijan sekä äänitetuottajan oikeus. Jos siteeraamisen kohteena on radio- tai televisiolähetyksestä tehty tallenne, kuten konserttitaltiointi, siteerataan samalla kertaa tallennetta, johon kohdistuu sekä sävellysteoksen tekijän että esittävän taiteilijan ja radio- tai televisioyhtiön oikeus. Näitä tekijänoikeutta lähellä olevia oikeuksia on käsitelty tarkemmin jo edellä.

Sävelteoksen lainaamisesta toisen sävelteoksen osaksi on vuoden 1953 komiteamietinnössä todettu, että ilman tekijän suostumusta ei ole sallittua julkaista yksinomaan sävellysteosten katkelmista muodostettuja kokoelmia eli potpureita. Muilta osin sävelteosten lainaamista toisen sävellyksen osaksi pitää arvioida yleisten lainaamista koskevien periaatteiden mukaan. Sävelteosten nuottitekstin lainaamista kirjalliseen esitykseen esimerkiksi säveltäjän tuotannon tai teosanalyyysin havainnollistamiseksi tulee arvioida vastaavasti.

Helsingin hovioikeuden ratkaisussa 2.4.1969 oli kyse "Rovaniemen markkinoilla" -nimisen sävelteoksen siteeraamisesta. Ratkaisussa katsottiin, että uudessa sävelteoksessa neljä kertaa toistunut toisesta sävelteoksesta otettu neljän tahdin mittainen lainaus ei ollut siteeraus-oikeuden sallittua käyttämistä. Kyseisen ratkaisun perusteella on sittemmin päätelty, että sävelteoksen sallitun lainauksen raja olisi juuri neljä tahtia. Hovioikeus on ratkaisussaan kuitenkin vain todennut, että loukkaavaan sävelteokseen sisältyi kyseisen mittaisia lainauksia.

Siteerattavan sävelteoksen ja sen tekijän ilmoittamisessa noudatettava hyvä tapa vaihtelee suuresti sitaatin käyttöyhteydestä riippuen. Kirjalliseen teokseen siteerattaessa sävelteos ja sen tekijä ilmoitetaan samalla tavalla kuin muissakin kirjallisissa teoksissa. Sen sijaan sävelteokseen siteerattaessa lähdeteosta tai sen teki-

jää ei yleensä mainita. Myöskään sävelteoksesta tehtyä äänitettä toiseen äänitteeseen siteerattaessa ei sävelteosta tai sen tekijää ja esittäjää yleensä mainita. Sen sijaan äänitettä esimerkiksi radio-ohjelmaan lainattaessa tulisi edellä mainitut tiedot hyvän tavan mukaisesti ilmoittaa.

Tekniikan kehittyminen on mahdollistanut helposti käytettävät digitaaliset sitaattit sekä sen, että eri teoslajeja voidaan yhdistää toisiinsa digitaalisessa muodossa esimerkiksi multimediasa. Siteeraaminen on digitaalitekniikan avulla samanlaisesti helpottunut ja lisääntynyt sekä digitaalisessa muodossa olevan aineiston taloudellinen merkitys korostunut. Digitaalitekniikka mahdollistaa uusien sävelteosten kokoamisen pelkistä sitaateista ja jopa yksittäisistä äänistä (sampleista). Oikeuskirjallisuudessa on todettu, että tekijöiden moraalisiin oikeuksiin on kiinnitettävä erityistä huomiota tekijänoikeudella suojattua materiaalia mainituin tavoin käytettäessä. (Rajala, Katariina: Tekijänoikeudellisesta reproduointioikeudesta erityisesti tietoverkkoympäristössä, s. 79. Streng, Brita Kristina: Upphovsrättsligt skydd i digital miljö, s. 173. Herler, Brita Kristina: Upphovsrättsligt skydd av digitala musikaliska verk vid marknadsföring i Internet, s. 296)

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt sävellysteosten siteeraamista digitaaliympäristössä kahdessa lausunnossaan.

Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa 1996:13 hakija oli pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa tekijänoikeudellisesti suojatun materiaalin tieteellisestä siteeraamista Internet-tietoverkossa tapahtuvassa julkaisutoiminnassa. Hakija halusi selvittää muun muassa, miltä osin perinteisessä julkaisutoiminnassa vakiintuneiden käytäntöjen voidaan katsoa soveltuvan myös tietoverkkotoiminnassa tapahtuvaan julkaisutoimintaan, onko äänitallennetta lupa lainata samalla tavoin kuin nuottimateriaalia ja päteekö myös verkkojulkaisutoiminnassa periaate, että suojatusta aineistosta saa hyvän tavan mukaisesti, mutta vain tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa ottaa lainauksia ilman oikeudenhaltijan lupaa.

Lausunnossaan tekijänoikeusneuvosto totesi, että sitaattioikeutta ei ole rajoitettu tiettyihin teoslajeihin tai tekniikkoihin. Esimerkiksi Internet-sitaateissa saatetaan joutua noudattamaan useita, eri teoslajien siteeraamista koskevia hyviä tapoja. Tekijänoikeusneuvosto totesi myös, että äänitallenteen siteeraamista ei aseteta tekijänoikeuslaissa muusta siteeraamisesta poikkeavaan asemaan. Lausuntopyyntönsä tapauksessa lainaus tapahtui tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa, kun siteerattaessa äänitettä verkossa julkaistavan teosanalyysin yhteydessä nuottiesimerkkien yhteyteen sijoitettiin vastaavan musiikillisen materiaalin sisältävät äänitallenteen fragmentit.

Tekijänoikeusneuvosto totesi myös, että tekijänoikeuslain säännökset sitaattioikeudesta koskevat myös verkkojulkaisutoimintaa, mutta verkkojulkaisutoiminnassa käytettävien sitaattien, erityisesti äänitesitaattien laajuus ei saa ylittää vastaavalla tavalla perinteisessä muodossa tapahtuvassa julkaisemisessa käytettävien sitaattien laajuutta.

Tekijänoikeusneuvoston lausunnossa 1997:9 hakija halusi tekijänoikeusneuvoston lausuntoa siitä, kuuluvatko musiikkisitaatit tekijänoikeuslaissa säädetyn sitaattioikeuden piiriin, voiko hakija käyttää alle 30 sekunnin pituisia, satunnaisessa järjestyksessä soivia musiikkisitaatteja sellaisen multimediatyön osana, joka ei suoranaisesti käsittele sitä musiikkia, josta multimediaan on aiottu ottaa näytteitä ja mitä muita tietoja musiikkisitaateista tulee ilmoittaa kuin sävellyksen nimi ja sen esittäjä.

Tekijänoikeusneuvosto vastasi hakijan esittämiin kysymyksiin pitkälti samoin kuin lausunnossaan 1996:13. Sen sijaan lopputuloksen osalta päädyttiin katsomaan, että kyseisessä tapauksessa lausuntopyynnön kohteena olevassa multimediassa käytettyihin musiikkinäytteisiin ei voitu soveltaa lain sitaattioikeutta koskevaa säännöstä, koska näytteiden ei voitu katsoa totuttavan tekijänoikeuslain 22 §:n säännöksen käyttämisen edellytyksenä olevaa vetoamisfunktiota. Lähteen ja teoksen mainitseminen edellytti tekijänoikeusneuvoston mukaan paitsi sävellysteosta myös esitystä ja äänitettä koskevien tietojen hyvän tavan mukaista mainitsemista.

Muita huomioita

Tekijänoikeusneuvosto toteaa lisäksi asiaan liittyen seuraavaa.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että tekijänoikeuslaki sisältää tiettyjä opetustoimintaa koskevia rajoitussäännöksiä, kuten lain 18 §:ään sisältyvän säännöksen opetuksessa käytettävistä kokoomateoksista. Tekijänoikeuslain 18 §:n 1. lauseen mukaan opetuksessa käytettäväksi tarkoitettuun kokoomateokseen, joka muodostetaan useiden tekijöiden teoksista, saa ottaa vähäisiä osia kirjallisesta tai sävellysteoksesta taikka, milloin sellainen teos ei ole laaja, koko teoksen, kun viisi vuotta on kulunut siitä vuodesta, jona teos julkaistiin. Koska tekijänoikeuslain 18 § ei sisällä viittausta lain 45 ja 46 §:ään, opetuksessa käytettäväksi tarkoitettuun kokoomateokseen ei tekijänoikeuslain 18 §:n nojalla voida sisällyttää tekijänoikeuslain 45 ja 46 §:n nojalla suojattuja esittävien taiteilijoiden ja äänitetuotajien suoritteita.

Tarkasteltuaan opetustoimintaa koskevia tekijänoikeuslain rajoitussäännöksiä tekijänoikeusneuvosto toteaa kuitenkin, ettei esimerkiksi lain 18 §:ää voida nykyisessä muodossaan soveltaa verkko-opetuksessa käytettävien kokoomateosten luomiseen ja käyttämiseen opetuksessa, sillä 18 § antaa oikeuden ainoastaan kappaleen valmistamiseen, eikä säännös kata teosten tai teosten osien saattamista yleisön eli tässä tapauksessa opiskelijoiden saataviin esimerkiksi tietoverkon välityksellä.

Tekijänoikeusneuvosto haluaakin tässä yhteydessä kiinnittää huomiota siihen, että opetusministeriön asettama tekijänoikeustoimikunta, jossa on valmisteltu tekijänoikeuslakiin eräitä muutoksia muun muassa EU:n tietoyhteiskunnan tekijänoikeuksia koskevan direktiivin kansallisen voimaansaattamisen takia, on an-

tanut mietintönsä 02.05.2002. Toimikunta ehdottaa tässä mietinnössään muutoksia muun muassa opetustoimintaa koskeviin tekijänoikeuslain rajoitussäännöksiin. Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että näiden säännösten mahdollisella muuttamisella voi olla vaikutusta myös verkko-opetukseen liittyvien tekijänoikeuskysymysten arvioimiseen. Tekijänoikeusneuvosto joutuu kuitenkin tässä lausunnossaan vastaamaan hakijan kysymyksiin voimassaolevien tekijänoikeuslain säännösten pohjalta. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tekijänoikeuslain muuttamisesta annetaan syksyn 2002 aikana. Lainmuutosten on suunniteltu tulevan voimaan eduskuntakäsittelyn jälkeen joulukuun lopussa 2002.

Edelleen tekijänoikeusneuvosto haluaa tässä yhteydessä todeta, että opetusministeriön toukokuussa 2001 asettama verkko-opetuksen tekijänoikeudet -työryhmä on laatinut sopimusmalleja muuan muassa virtuaaliyliopiston hankkeissa käytettäväksi. Nämä sopimusmallit julkistettiin lokakuussa 2001 ja niitä on saatavana esimerkiksi opetusministeriön www-sivuilta osoitteesta www.minedu.fi. Koulutuksen järjestäjä ja koulutuksessa käytettävän aineiston tekijät voivat esimerkiksi mainittuja sopimusmalleja apuna käyttäen yksilöllisesti sopia verkko-opetuksessa käytettävän aineiston valmistamisesta ja hyödyntämisestä sekä siihen liittyvistä tekijänoikeuskysymyksistä.

Vastaukset lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin

Vastaus kysymykseen 1:

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että tekijänoikeuslain 22 §:n mukaan julkistetusta teoksesta, kuten sävellysteoksesta, on lupa hyvän tavan mukaisesti ottaa lainauksia tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Tekijänoikeuslain 8 §:n 1 momentin mukaan teos katsotaan julkistetuksi, kun se on luvallisesti saatettu yleisön saataviin. Tekijänoikeuslain 45 §:ssä, 46 §:ssä ja 48 §:ssä olevien viittausten nojalla tekijänoikeuslain 22 §:n mukainen siteeraus oikeus on ulotettu koskemaan myös esittävän taitelijan, äänitetuottajan ja radio- ja televisioyritysten suoritteita.

Julkistetuista sävellysteoksista, äänitteet ja konserttitaltiointit mukaan lukien, on siten tekijänoikeuslain 22, 45, 46 ja 48 §:n nojalla lupa ottaa verkko-opetuksen yhteydessä lainauksia hyvän tavan mukaisesti ja tarkoituksen edellyttämässä laajuudessa. Tekijänoikeuslain 22 §:n säännöksen sisältöä ja tulkintaa on selvitetty tarkemmin edellä.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että lainausoikeuden käyttämisen kannalta merkitystä ei ole sillä, onko sitaatti wav-, streaming audio - vai mp3-muotoinen, kunhan siteeraus oikeuden lailliselle käyttämiselle asetetut yleiset edellytykset täyttyvät. Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että musiikkisitaatteja voidaan käyttää verkko-opetuksessa esimerkiksi musiikkiteollisuuden tekstin yhteydessä siinä esitettyjen asioiden havainnollistamiseksi. Sitatilla voidaan havainnollistaa sekä

teoksia, esittäjiä että musiikin eri lajeja. Lausunnossaan 1996:13 tekijänoikeusneuvosto katsoi, että lainaus tapahtui tekijänoikeuslain 22 §:ssä edellytetyllä tavalla, kun tietoverkossa julkaistun teosanalyysin yhteydessä siteerattiin äänitettä tieteellisessä tarkoituksessa siten, että nuottiesimerkkien yhteyteen sijoitettiin äänitallenteista vastaavan musiikillisen materiaalin sisältävät äänifragmentit.

Tekijänoikeuslain 11 §:n 2 momentin mukaan milloin teos toisinnetaan julkisesti tekijänoikeuslain 2 luvussa olevan säännöksen nojalla, on lähde mainittava siinä laajuudessa ja sillä tavoin kuin hyvä tapa vaatii. Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että käytettäessä sävellysteoksista verkko-opetuksen yhteydessä tekijänoikeuslain 22 §:n mukaisia lainauksia lähde on mainittava siten kuin tekijänoikeuslain 11 §:n 2 momentissa on säädetty. Tekijänoikeuslain 11 §:n 2 momentin säännös edellyttäneekä sävellysteoksen tekijän sekä esitystä ja äänitettä koskevien tietojen mainitsemista verkko-opetuksessa käytettävässä materiaalissa.

Tekijänoikeusneuvosto kiinnittää tässä yhteydessä huomiota myös siihen, että tekijänoikeus ja lähioikeudet ovat ajalliselta kestoaltaan rajoitettuja. Jos teoksen ja/tai lähioikeudella suojatun materiaalin tekijänoikeuslain mukainen suoja-aika on päättynyt, sitä voidaan tekijänoikeuden asettamatta siihen estettä vapaasti käyttää verkko-opetuksen yhteydessä. Tällaisen materiaalin käyttämistä ei tarvitse arvioida myöskään tekijänoikeuslain 22 §:n sitaattioikeutta koskevan säännöksen valossa. Tällaisenaan materiaalin suhteen ei kuitenkaan saa menetellä julkisesti sivistyksellisiä etuja loukkaavalla tavalla eli tekijänoikeuslain 53 §:n vastaisesti.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa myös, että kaikki musiikillinen materiaali ei ole alun alkaenkaan tekijänoikeudella suojattua. Esimerkiksi kansanperinteen ilmaiset (folklore) saattavat jäädä tekijänoikeussuojan ulkopuolelle. Esittävän taitelijan suoritus on puolestaan tekijänoikeuslain 45 §:n mukaan suojattu vain silloin, kun esityksen kohteena on tekijänoikeudella suojattu teos tai teoksen osa. Jos esityksen kohteena ei ole teos tai sen osa, esityksen käyttämiseen esimerkiksi verkko-opetuksen yhteydessä ei ole tekijänoikeuslain 45 §:stä johtuvaa estettä. Tällaiseen tallenteeseen saattaa kuitenkin kohdistua muita oikeuksia, kuten äänitetuottajan tekijänoikeuslain 46 §:n mukainen oikeus.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että mitään yleisiä sääntöjä sallittujen sitaattien pituudesta tai määrästä ei voi antaa, vaan asia on ratkaistava tapauskohtaisesti. Lopputuloksen ja siinä käytettyjen sitaattien välinen suhde määrittää, onko kyse sitaattioikeuden sallitusta käyttämisestä.

Vastaus kysymykseen 2:

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että sävellysteokset voivat ilmetä eri tavoin, kuten painettuina nuotteina, perinteisinä äänitallenteina taikka esimerkiksi MIDI-tiedostoina. MIDI-tiedosto voi siten olla sävellysteoksen yksi ilmenemismuoto. Tekijänoikeusneuvosto toteaa myös, että sävellysteoksen nuottikirjoitusta ei

MIDI-formaattiinkaan tallennettuna pidetä kirjallisena teoksena, vaan sävellysteoksena.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että tekijänoikeudella suojattujen MIDI-tiedostojen käyttämiseen pätevät samat tekijänoikeudelliset säännöt kuin muidenkin sävellysteosten käyttämiseen. Ratkaisu siitä, ylittääkö jokin MIDI-tiedostona ilmenevä sävellysteos teostasoon ja onko se siten tekijänoikeussuojan piirissä, tehdään tapauskohtaisella harkinnalla. Jos MIDI-tiedostona ilmenevä musiikillinen fragmentti ei yllä teostasoon, sitä voidaan tekijänoikeuden olematta esteenä vapaasti käyttää.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että jos MIDI-tiedostona ilmenevä sävellysteos ylittää teostasoon, kyseisen sävellysteoksen tekijällä on siihen tekijänoikeuslain 1 §:ssä tarkoitettu tekijänoikeus. Edelleen tekijänoikeusneuvosto toteaa, että jos MIDI-tiedoston sisältämä musiikillinen materiaali on tallennettu esimerkiksi CD-levyltä tai radio- tai televisiolähetyksestä, tiedostoon voi kohdistua myös tekijänoikeuslain 45 §:n, 46 §:n ja 48 §:n mukainen esittävän taitelijan, äänitetuottajan tai radio- tai televisioyhteyden oikeus. Tiedostoon voi kohdistua tekijänoikeuslain 45 §:n mukainen esittävän taiteilijan oikeus myös silloin, kun tiedoston sisältämä musiikillinen materiaali on tallennettu jostain aidosta äänilähteestä.

Tekijänoikeuslain 1 §:n että 45 §:n, 46 §:n ja 48 §:n mukaisten oikeuksien sisältöä on käsitelty tarkemmin edellä. Sekä sävellysteoksen tekijällä, esittävällä taiteilijalla, äänitetuottajalla ja radio- tai televisioyhteyksellä on kyseisten säännösten mukaan oikeus määrätä teoksensa tai muun suoritteensa toisintamisesta (kopiomisesta). Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että verkko-opetuksen yhteydessä kappaleen valmistamista suojatusta sävellysteoksesta tai muusta lähioikeudella suojatusta materiaalista on esimerkiksi analogisessa muodossa olevan sävellysteoksen tallentaminen tietokoneen tai jonkin MIDI-laitteen muistiin MIDI-tiedostoksi. Tämä toimi kuuluu sekä sävellysteoksen tekijän tekijänoikeuslain 1 §:n mukaisen yksinoikeuden piiriin että esittävän taitelijan 45 §:n, äänitetuottajan 46 §:n ja radio- tai televisioyhteyden 48 §:n mukaisen yksinoikeuden piiriin ja edellyttää luvan pyytämistä niiltä oikeudenhaltijoilta, joiden suorite tallennetaan MIDI-tiedostoksi verkko-opetuksen yhteydessä käytettäväksi.

Edelleen tekijänoikeusneuvosto toteaa, että tekijänoikeuslain 2 §:n 1 momentin mukaan tekijällä on yksinomainen oikeus valmistaa teoksestaan kappale myös muutetussa muodossa. Jonkin MIDI-laitteen muistiin tallennetun suojatun sävellysteoksen muunteleminen verkko-opetuksen yhteydessä esimerkiksi tekemällä siitä uusi sovitus on kappaleen valmistamista teoksesta muutetussa muodossa ja kuuluu siten sävellysteoksen tekijän yksinoikeuden piiriin ja edellyttää luvan pyytämistä sävellysteoksen tekijältä. Esittävällä taiteilijalla, äänitetuottajalla ja radio- ja televisioyhteyksellä ei kuitenkaan ole yksinoikeutta suorituksensa muuntelemiseen, joten MIDI-tiedostoina ilmenevien sävellysteosten muokkamiseen ei ole tekijänoikeuslain 45 §:stä, 46 §:stä ja 48 §:stä johtuvaa estettä.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että tekijänoikeuslain 4 §:n 2 momentin mukaan jos joku teosta vapaasti muuttaen on saanut aikaan uuden ja itsenäisen teoksen, ei hänen tekijänoikeutensa riipu tekijänoikeudesta alkuperäiseen teokseen. Tällainen tilanne on kysymyksessä esimerkiksi silloin, kun taiteellisessa luomistyössä hyödynnetään esimerkiksi toisen teoksessaan käyttämiä ideoita ja aiheita, mutta toteutetaan ne itsenäisellä ja omaperäisellä tavalla. Tällaiseen hyödyntämiseen ei tarvita alkuperäisen teoksen oikeudenhaltijan suostumusta. Sanottu pätee myös MIDI-tiedostoina ilmenevien sävellysteosten vapaaseen muuttamiseen verkko-opetuksen yhteydessä.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa lopuksi, että rajaa tekijänoikeuslain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettua vapaan muuntelun ja tekijän yksinoikeuden piiriin kuuluvan teoksen muuntelemisen välillä ei voida käytännössä vetää yleisellä tasolla, vaan ratkaisu on tehtävä kussakin yksittäistapauksessa erikseen.

Puheenjohtaja

Niklas Bruun

Sihteeri

Hertta Hartikainen

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Niklas Bruun (puheenjohtaja), Katariina Sorvari, Marit Hohtokari, Stig Henriksson, Päivi Liedes, Valtteri Niiranen, Pekka Nissilä, Jaakko Eskola, Pekka Salomaa, Tiina Ryhänen, Kai Nordberg ja Arto Alaspää.